

Ratna priča

Kiša šuška u lišću. Pada ujednačeno sitna i dosadna. Kurir što me vodi komandantu odreda briše rukavom lice, ja puštam da mi kapi vlaže obraze. Hodam tamo, oronulo, gotovo otupjelo: od onog događaja u našem selu živim u stalnom polusnu, tuđim životom. Staza uz šumu sasvim se razmekšala, po navici iskoračujem u vlažno lišće, ono mi se lijepi za cipele, nalik je žutim zakrpama.

Kurir je mlad, još dječak, požuruje, jedva ga sustižem. Treba te komandant, spremi se odmah, do mraka ćeš se vratiti, rekao je. Pitala sam što je, neće da kaže, veli: hitno je, požuri. Drži se važno, zagonetno, gleda me ozbiljno. Kuhinju u kojoj radim ostavila sam Anki, snaći će se, samo da ne potroši previše soli, da bude za dječicu što su ih k nama sklonili, stariji će potrpeti.

Kiša je prestala. Šuma diše, gotovo je čujem. Odrasla sam kraj šume, razumijem se.

Idemo preko poljane. Brišem blatne cipele o mokru travu. Sunce je još za oblakom, ali krpe vedrog neba sve su veće. Čim prestane kišiti, pojave se ptice.

Komandant odreda dočekao nas je na rubu poljane. Pozdravio me drugarski toplo, gotovo nježno, gledam ga znatiželjno, ali ne pitam ništa, a on samo kaže: još malo, drugarice.

Šutke se penjemo uzbrdo. Zadihala sam se. Muškarci hodaju brzo pa ni ja ne smijem zaostajati. S nestrpljenjem čekam vrh brda, morat ću predahnuti, ali im to ne govorim.

Do vrha nismo ni došli. Na padini stajala je grupa partizana. Oni što bijahu po dalje priđoše. Nisam ga odmah vidjela, zato sam se i osmjehnula.

Onda ga spazih. Vezanog za drvo.

Pogledali smo se. Maknuo je s mene oči: nisam mu ništa značila, nije znao tko sam. A ja sam ga gledala, uporno sam ga gledala, moj se višemjesečni polusan gubio, mrtvilo i tupost puzili su s mene, vraćala sam se. Mora da se domislio jer me ponovo pogledao, vidjela sam kako ga je opleo strah. Panično je okretao glavu: k borcima, k meni, komandantu, opet k meni, kao da je htio nešto reći pa se zagrcnuo, mišić ispod oka mu se trzao, usnica mu je od toga poskakivala, zvjerao je preplašeno, uvukao glavu, stisnuo se uz drvo, mislila sam: kriknut će, usnica mu je poskakivala sumanuto, a ja sam ga samo gledala. Što li je čitao na mome licu, što se uopće moglo pročitati na mome licu?

Je li to on, pitao me komandant.

Onijemjela, potvrdih glavom.

Prepoznaješ li ga, pitao me netko.

Šumom je zapuhao hladan vjetar, ili mi se samo učinilo.

Toga jutra istjerala sam stoku u šumu. Čula sam: kamioni, jedan ili više. Ušli su u selo. Zнала sam.. potrčah natrag...

Njemota i strah ukopaše me u šikari, na samom rubu, a hiljaduoki mi posta nemir. Uvijek ću sve vidjeti iznova.

Naša je kuća najbliža šumi... jedan je izlazio... zastao na pragu... na bajoneti moj sin... najmlađi... ubojici se trzao mišić ispod oka, usnica mu je poskakivala...

Lice nagrđeno zlom.

Sve je mirisalo na krv, na zločin, na smrt.

Ljude su poubijali, poklali, selo opljačkali, zapalili. Ubili su moga djeda, oca, majku, muža, sestru, njenu djecu, moju...

... ja sam preživjela...

Ti mu sudi, rekao je komandant.

Uzela sam pištolj gotovo nesvjesno.

Kada stojim pred njim poduprta svim mojim mrtvima, oslonjena na poklana tijela sve nevine djece, čujem hiljade jauka, vidim hiljade čemera. Treba samo da povučem okidač. Kako je to jednostavno. Njemu sve bijaše jednostavno, meni nije. Naši su životi povezani debelim lancima, a tako smo strani jedno drugom. Ništa nam zajedničko nije. Trebalo bi da ga uhvatim zubima za vrat, da mu noktima izgrebem oči, usta da mu razderem, udove na panju sasiječem. Trebalo bi, mislim u sebi, a ne mogu se ni maknuti. Stojim s uperenim pištoljem pred njim, gleda me luđački, vidim: boji se, usnica mu sve jače poskakuje, trza vezanom rukom. Pamtit ću je uvijek: zavrnuti rukav, maljava, na dlakama zgrušana krv. U trbuhu moga najmlađega njegova bajoneta. Mislila sam tada drščući: samo da je umro odmah, samo da je odmah...

Tutnji u meni sve prošlo kao neukroćena rijeka.

U tišini zapucketa grančica. Netko je kraj mene nestrpljiv, bit će da već dugo stojim tako, moram povući okidač, svršiti s tim, umjesto da samo stojim i gledam. Učini što moraš, kažem u sebi, ali se ne mičem.

Gdje je korijen zlu da pucam u nj, da ga dotučem, umlatim, satrem? Kakva će smrt izbrisati njegovu krivicu? Koja će iskupiti moje mrtve?

Kako zadovoljiti pravdu?

Nije li ovo obračun među nama dvoma?

Naslućujem više nego što znam srcem više nego razumom: ono najpravednije negdje je daleko u budućnosti, tako daleko da mu obrisu jedva vidim. Preteško za moju priprostu pamet, ali moram da postoji nešto veliko i svijetlo u toj budućnosti jer kako bismo inače preživjeli sve ovo?

Okrećem se komandantu, susrećem njegove oči: sve je shvatio bolje od mene.

Uzeo mi je pištolj iz ruke kao bolesnom djetetu.

Kad sam se okrenula, pucanj. Jedan i još jedan. Dugo se rasipahu šumom.

Pogledah: skupčan uz drvo još je trzao usnicom.

Okrenuh glavu od njega. Samo sam tren likovala zbog osвете.

Užas je ponovo prešao preko mene.

Zlo nije tako lako ubiti.

(Josip Gregurić)